

Libre digital i biblioteca: la FGSR busca les claus per a la gestió de la lectura digital al servei bibliotecari

[\[Versión castellana\]](#)

LUIS GONZÁLEZ
Director general adjunt
Fundación Germán Sánchez Ruipérez
lgonzalez@fundaciongsr.es

Opcions

 [Imprimir](#) [Recomanar](#) [Citació](#) [Estadístiques](#) [Metadades](#) [Similars](#)

Resum [\[Abstract\]](#) [\[Resumen\]](#)

Es descriuen els antecedents i la situació actual de l'estudi *eBook y biblioteca*, que s'emmarca en el projecte [Territorio eBook](#), impulsat per la Fundación Germán Sánchez Ruipérez. Els objectius d'aquest projecte són analitzar les noves experiències dels lectors, ajudar a definir una posició per a les biblioteques públiques en aquest entorn i proposar pautes per a la gestió del llibre digital des del servei públic de lectura.

1 Antecedents

A principi de 2009 la Fundación Germán Sánchez Ruipérez (FGSR) va encetar una línia de treball sobre el llibre digital amb la finalitat d'estudiar si l'efecte potencial del nou suport per als llibres podia oferir algun tipus d'oportunitat per a l'activitat d'una institució que, com la nostra, té la vocació de consolidar la lectura com un dret de la ciutadania. Durant la primera fase de reflexió i d'anàlisi vam intentar debatre el significat de l'extensió de la presència social dels dispositius dissenyats específicament per a la lectura. Partíem, doncs, no només del convenciment que aquests aparells tindrien una presència rellevant al mercat, sinó que la seva implantació social podria tenir un efecte transformador en l'ecosistema de la lectura, tot i l'escepticisme que mostrava la gran majoria dels interlocutors del sector industrial i comercial del llibre a Espanya des de feia més de dos anys.

Si l'arribada al mercat de dispositius electrònics de lectura implicava un canvi notable en el panorama del llibre, el nostre propòsit era estudiar-ne l'impacte sobre el fet lector i les oportunitats d'acompanyar eficaçment els lectors en aquest nou camí. Amb aquests grans objectius es va dissenyar el projecte [Territorio eBook](#), com a projecte d'experimentació i recerca.

Amb aquest projecte es pretén, entre altres finalitats complementàries, comprendre les noves experiències dels lectors, ajudar a definir una posició per a les biblioteques públiques en aquest entorn i proposar unes pautes per a la gestió del llibre digital des del servei públic de lectura.

L'estructura del projecte, que es va posar en marxa l'estiu de 2009, es divideix en tres àmbits d'actuació: biblioteca, escola i universitat. En aquest text ens referirem al primer dels àmbits, anomenat *eBook y biblioteca*, i en detallarem la metodologia utilitzada i també les primeres conclusions que s'han recollit.

2 Plantejament de l'estudi

L'estudi *eBook y biblioteca* s'ha segmentat per edats amb la finalitat d'assignar els reactius, els testimonis i el tipus de contrast amb una capacitat més gran de generar informació rellevant. D'altra

banda, en tots els segments s'ha operat amb dos grups (un d'experimental i un altre de control), sobre els quals hi ha hagut un grau d'intervenció diferent.

2.1 Grups constituïts

La constitució dels grups s'ha fonamentat en l'actitud davant la tecnologia i en els comportaments lectors detectats en cada segment d'edat. Durant la fase de reunions entre investigadors i bibliotecaris per a la preparació del projecte, es van identificar uns trams d'edat en què s'havien apreciat comportaments diferenciats que s'havien de tenir en compte per dotar de més riquesa la recerca. D'altra banda, abans d'emprendre l'experiència, es van dur a terme una sèrie d'estudis personalitzats sobre els hàbits de lectura de cada individu. A continuació, s'enumeren els grups segmentats per edat, ordenats segons la data d'execució de l'experimentació.

- Grup d'edat més gran (de 55 a 78 anys)
El treball es va fer amb dos grups d'usuaris de la Biblioteca Pública de Peñaranda. A cada grup se li va prestar un lector de llibres digitals carregat amb un conjunt d'obres literàries, entre les quals hi havia *El manuscrito de piedra*, de Luis García Jambrina (ed. Alfaguara), que tothom havia de llegir.
- Grup d'adolescents (de 13 a 18 anys)
El segon bloc de treball es va fer amb dos grups d'usuaris de la Biblioteca Pública de Peñaranda i del Centro Internacional del Libro Infantil y Juvenil de Salamanca, que van fer servir tauletes (iPad) carregades amb un conjunt d'obres literàries, música i jocs, entre les quals hi havia *El joven Lennon*, de Jordi Serra i Fabra (ed. SM), que tothom havia de llegir.
- Grup d'infants (de 9 a 12 anys)
El treball es va dur a terme amb dos grups d'usuaris de la Biblioteca Pública de Peñaranda i del Centro Internacional del Libro Infantil y Juvenil de Salamanca, que van fer servir tauletes (iPad) carregades amb un conjunt d'obres literàries, música i jocs, entre les quals hi havia l'àlbum il·lustrat *Artistas insólitos*, de Daniel Monedero i Óscar Pérez (ed. La Galera), que tothom havia de llegir.
- Grup d'adults (de 40 a 54 anys)
Actualment, el treball s'està acabant amb dos grups d'usuaris de la Biblioteca Pública de Peñaranda, als quals s'ha prestat un lector de llibres digitals, carregat amb un conjunt d'obres literàries, entre les quals hi ha *El manuscrito de nieve*, de Luis García Jambrina (ed. Alfaguara), que tothom ha de llegir.
- Grup d'adults (de 19 a 39 anys)
Està pendent dur a terme l'experiència amb dos grups d'aquest segment. El treball girarà entorn del llibre que Lorenzo Silva publicarà l'estiu vinent.

Cada segment d'edat es va organitzar en dos grups:

- a. Grup experimental. Compost per lectors guiats que van participar en totes les activitats de dinamització organitzades per l'FGSR i que van mantenir un contacte habitual amb l'equip de l'FGSR i amb els autors dels llibres que llegien.
- b. Grup de control. Compost per lectors que, tot i ser socis de les biblioteques, van fer una lectura lliure i autònoma dels llibres.

2.2 Aspectes analitzats

Sobre cada un dels segments establerts s'han portat a terme diverses "mirades" dins la recerca *eBook y biblioteca*:

- Anàlisi sobre la vivència individual i col·lectiva de la lectura: desenvolupada per l'investigador Juan Mata, de la Universidad de Granada.
- Observació del grau de comprensió lectora: desenvolupada per l'investigador Emilio Sánchez Miguel i el seu equip de la Universidad de Salamanca.
- Observació del grau d'apropiació dels dispositius electrònics: desenvolupada per

l'investigador Javier Nò i el seu equip del laboratori Orion Medialab de la Universidad Pontificia de Salamanca.

En cada segment d'edat s'ha portat a terme una experimentació similar, però no idèntica a les altres, per tractar de potenciar, amb aquesta decisió metodològica, la riquesa de la mirada sense perjudicar el rigor a l'hora de comparar les variables fonamentals.

He de reconèixer que els plantejaments reals de l'experimentació i la recerca han estat força més rics i dotats d'una diversitat d'acostaments més àmplia que el que s'ha descrit aquí, però el mínim comú denominador que recorre tota l'experiència en totes les fases i amb la generalitat dels grups sí que queda reflectit en l'esquema anterior.

Com a exemple del que acabo d'indicar puc assenyalar que he obviat la referència a uns altres grups de lectors que participen en la recerca i que ni s'han organitzat segons el criteri d'edat, ni han estat sotmesos a les mateixes eines d'indagació.

3 Resultats

En l'àmbit de l'estudi *eBook y biblioteca*, s'ha acabat el primer processament de la informació corresponent al segment d'edat més avançada i al segment dels adolescents. Després d'una primera prova prèvia per a la programació del treball, tant en aquests dos grups com en els restants, els equips de l'FGSR han decidit modular l'experiència mitjançant una adaptació dels estímuls en dos àmbits:

1. Tipus de dispositius electrònics per a la lectura.
Inicialment es va percebre una fecunditat més gran de l'experimentació amb aparells de tinta electrònica per als més grans i amb tauletes per als més joves.
2. Tipus de "dinamització" utilitzada amb els grups experimentals.
És obvi que el disseny d'una experiència "enriquidora" de lectura va ser molt diferent en cada un dels grups.

En la fase actual del projecte ja tenim força informació relativa als dos primers segments d'edat (de 55 a 78 i d'adolescents). No hi ha espai aquí per desenvolupar la gran quantitat d'informació que estem obtenint, però val la pena apuntar alguna dada sobre el desenvolupament de la lectura de llibres digitals en el marc de la dinàmica bibliotecària.

4 Primeres conclusions

L'FGSR encara està desenvolupant l'experimentació amb els grups de lectors de 19 a 54 anys i aquesta dada ja dóna una idea del que pot ser escriure sobre les conclusions de *eBook y biblioteca*. Quan culmini aquesta darrera etapa, els equips de l'FGSR i els investigadors que participen en el projecte duran a terme un treball de reflexió sobre els resultats generals obtinguts. No obstant això, hem obtingut unes primeres conclusions com a resultat dels seminaris que s'han fet en acabar cada una de les fases de l'experimentació.

4.1 Lectors més grans de 55 anys

En el cas dels lectors més grans de 55 anys, podem avançar com a primeres conclusions que:

- S'apropien sense gaires dificultats dels dispositius lectors i marquen les seves preferències.
- Són receptius i estan preparats per als llibres digitals. Tot i el temor inicial a enfrontar-se per primera vegada al dispositiu lector sense instruccions, el més normal és que l'aprenentatge es produeixi sense problemes.
- La recerca ha mostrat que el que demanen és que sigui tan semblant com sigui possible a un llibre en paper; reclamen, principalment, que aquesta tecnologia els permeti llegir amb claredat molts llibres i que sigui còmode. No troben a faltar funcions que presenten altres

aparells (com ara navegació, comunicació o música, entre d'altres). L'única cosa que demanen és poder fer anotacions i destacats, i disposar de solapes de portada o contraportada.

- Els investigadors corroboren que els tallers de lectura augmenten la comprensió lectora de les persones: els lectors que van participar en les activitats organitzades per la biblioteca han entès millor la novel·la, recorden més idees relacionades amb la trama principal i els personatges, i són capaços de fer més inferències (imaginar arguments paral·lels, atribuir motius als personatges, imaginar-se'ls amb més precisió, etc.).
- Els lectors que participen en tallers disposen d'un judici més expert en l'anàlisi de les fortaleses i les debilitats dels llibres electrònics. S'han convertit en un grup de judici més expert quant al dispositiu que han fet servir per llegir.
- En la primera fase, tenint en compte que tots són immigrants digitals, han hagut de familiaritzar-se amb l'instrument i en molts casos han recorregut al personal de la Biblioteca de Peñaranda, de què són socis, per demanar ajuda. No obstant això, els participants van aconseguir fer-ho en una setmana de mitjana amb el lector de llibres digitals per començar a gaudir de la lectura.
- Els investigadors han destacat el paper de la biblioteca en aquesta primera fase de la recerca, la qual ha tingut un rol rellevant com a "consultori d'incidències".

4.2 Lectors de 13 a 18 anys

Pel que fa als grups de 13 a 18 anys, en destacaríem les conclusions següents:

- Els lectors habituals d'aquesta franja d'edat mostren una acollida excel·lent respecte a les tauletes, de les quals destaquen els avantatges, i a l'ús bàsic que tenen, al qual s'acostumen gairebé immediatament.
- La utilització de les tauletes va molt més enllà de la seva funcionalitat lectora.
- El grup experimental (que va participar en la dinamització) resulta notablement més satisfet del dispositiu. D'altra banda, bona part dels lectors de l'altre grup no és conscient que només és capaç d'utilitzar una proporció reduïda de les funcionalitats de què disposa.
- Els participants en la dinamització de les biblioteques s'acaben convertint en prescriptors i són capaços d'incorporar amb confiança en el seu discurs les fortaleses i debilitats de les tauletes per a la lectura i, especialment, són conscients dels avantatges que presenten per a la "lectura enriquida"; destaca la valoració molt més elevada que els atorguen, més que els lectors que no van participar en les activitats de les biblioteques.
- La dinamització desenvolupada a les biblioteques té efectes rellevants sobre la comprensió lectora: en la fase semidirigida, els lectors guiats (els del grup experimental que havien participat en les activitats de les biblioteques) aporten més detalls sobre el personatge principal, esmenten més personatges, capten molt més sobre el context musical i -sense cap mena de dubte- ofereixen més detalls sobre la trajectòria dels protagonistes.

4.3 Altres lliçons apreses

No obstant això, juntament amb la nombrosa informació que els equips de recerca han estat processant i el gran interès que tenen molts altres resultats obtinguts fins avui, no puc acabar aquesta nota breu sobre el projecte Territorio eBook sense esmentar un altre gran patrimoni que els equips de les biblioteques de l'FGSR estan acumulant i que no apareix en les conclusions dels nostres estudis: tot un conjunt de lliçons i de sorpreses que han transformat ja la manera de treballar. Entre aquestes lliçons m'agrada destacar, d'una banda, la potència dels blogs entorn d'un llibre, en què participen autor i lectors d'una manera insospitada i que tenen un pes notable en la nova experiència de lectura i la manera de gestionar els grups de lectors i, d'una altra banda, l'abast enorme que tot allò digital proporciona a les activitats i informacions contextualitzadores, a

l'experiència de lectura de cada obra i com intensifica la petjada que deixa cada llibre.

Totes les persones de l'FGSR que treballem en aquest projecte, els grups d'investigadors i, sens dubte, els lectors que estan participant en les experiències no tenim cap dubte que la digitalització modifica la nostra manera de llegir.

L'afirmació precedent implica, en el terreny professional bibliotecari, que la lectura digital reinventa el mapa de competències dels bibliotecaris en què s'entrellacen i es combinen noves realitats, noves emocions, noves eines i noves destreses. L'experiència d'un any i mig de treball permet dibuixar una primera versió d'aquest mapa i esperem ser capaços de definir més endavant una proposta de pautes per a la gestió de la lectura digital des de la biblioteca.

Amb aquest text volem proporcionar unes pinzellades sobre l'enfocament general de la investigació *Libro digital y biblioteca*, però es pot seguir el dia a dia d'aquest treball i de la resta del projecte Territorio eBook en el web del laboratori de la lectura de l'FGSR, <<http://www.lecturalab.org>>. Esperem que en el termini fixat publiquem d'una manera global els resultats d'aquest esforç.

Data de recepció: 5/5/2011. Data d'acceptació: 15/5/2011.

Facultat de Biblioteconomia i Documentació
Universitat de Barcelona
Barcelona, juny de 2011
<http://www.ub.edu/biblio> • [Comentaris](#)

 [Recomanar](#) • [Citació](#) • [Estadístiques](#) • [Metadades](#)
Els textos publicats a *BiD* estan subjectes a una llicència de [Creative Commons](#)
[Política de privadesa](#)
[UB](#) • [Facultat](#) • [BiD](#)